

Лазоренко В.В., аспірант
кафедри кібернетики та системного аналізу
Київський національний торговельно-економічний університет

АНАЛІЗ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Лазоренко В.В. Аналіз методів оцінки фінансової стійкості підприємства готельного господарства. Оцінка фінансового стану підприємства передбачає розроблення найбільш вірогідних прогнозів майбутніх умов функціонування підприємства; визначення доходності готельного господарства для порівняння її з аналогічними показниками інших періодів; своєчасне виявлення та усунення недоліків у фінансовій діяльності для пошуку шляхів поліпшення фінансового стану підприємства готельного господарства. Розглянуто методичні підходи до оцінювання фінансового стану підприємства готельного господарства. Досліджено можливості використання традиційних методів аналізу фінансового стану суб'єктів підприємництва разом із моделями оцінки їх фінансової стійкості. Надано характеристику найбільш вживаних методів оцінки фінансового стану готельних господарств.

Ключові слова: готельне господарство, фінансова стійкість, аналіз фінансових коефіцієнтів, методи оцінки, оцінка фінансової стійкості.

Лазоренко В.В. Анализ методов оценки финансовой устойчивости предприятия гостиничного хозяйства. Оценка финансового состояния предприятия предусматривает разработку наиболее вероятных прогнозов будущих условий функционирования предприятия; определение доходности гостиничного хозяйства для сравнения ее с аналогичными показателями других периодов; своевременное выявление и устранение недостатков в финансовой деятельности для поиска путей улучшения финансового состояния предприятия гостиничного хозяйства. Рассмотрены методические подходы к оцениванию финансового состояния предприятия гостиничного хозяйства. Исследованы возможности использования традиционных методов анализа финансового состояния субъектов предпринимательства в сочетании с моделями оценки их финансовой устойчивости. Предоставлена характеристика наиболее применяемых методов оценки финансового состояния гостиничных хозяйств.

Ключевые слова: гостиничное хозяйство, финансовая устойчивость, анализ финансовых коэффициентов, методы оценки, оценка финансовой устойчивости.

Lazorenko V.V. Analysis of methods for assessing the financial sustainability of the hotel enterprise. The assessment of the financial condition of the company involves the development of the most probable forecasts of future operating conditions of the enterprise; determining the hotel industry's profitability for comparing it with similar indicators of other periods; timely detection and elimination of flaws in financial activities to find ways to improve the financial position of the hotel industry. The methodical approaches to assessing the financial condition of the hotel business enterprise are considered. The possibilities of using traditional methods of analysis of the financial status of business entities in conjunction with models for assessing their financial stability are explored. The characteristic of the most used methods for assessing the financial condition of hotel enterprises is given.

Key words: hotel economy, financial stability, analysis of financial ratios, estimation methods, estimation of financial stability.

Постановка проблеми. Важливою умовою успішної діяльності підприємства є якісна та своєчасна оцінка фінансового стану підприємства, результати якої є передумовою подальшого розвитку та керування підприємством. Фінансова стійкість є однією з характеристик, що найбільш повно й точно відображає становище підприємства у внутрішньому і зовнішньому середовищі. Правильність прийняття подальших рішень в управлінні підприємством готельного господарства залежить від вибраної методики оцінки фінансового стану підприємства.

Завданням фінансового аналізу є отримання найбільш інформативних параметрів, що дають об'єктивну та повну картину фінансового стану готельного господарства, її прибутків і збитків, зміни в структурі активів і пасивів, розрахунків з дебіторами та кредиторами.

Одним з найголовніших аспектів є аналіз фінансового стану готельного господарства щодо ліквідності та платоспроможності, а також його фінансової стійкості.

Основним джерелом інформації для аналізу фінансового стану служить бухгалтерський баланс підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Методи, які використовуються в методиках аналізу фінансової стійкості, є аналізом фінансових коефіцієнтів, який полягає в порівнянні їхніх значень із базисними величинами, а також у вивченні їхньої динаміки за звітний період і за кілька років. Теоретичні та методичні основи оцінки фінансового стану підприємства неодноразово ставали ключовим моментом багатьох наукових досліджень та практичних розробок. Проблеми фінансової стійкості підприємств за сучасних умов в різних аспектах розглядалися в наукових публікаціях багатьох авторів, таких як, зокрема, А.М. Герасимович, О.В. Єфімова, Н.А. Кизим, Є.В. Негашев, Г.В. Савицька, І.Г. Степанов, А.Д. Шеремет, І.Т. Балабанов, І.О. Бланк, Ю. Бріггем, Л. Гапенські, К.В. Ізмайлова, Т.Р. Карлін, В.В. Ковальов, М. Крейніна, Л.А. Лахтіонова, О.М. Поддєрьогін, Г.В. Савицька, В.Т. Савчук, Р.С. Сайфулін, О.С. Стоянова, О.О. Терещенко.

Серед вчених, які присвячували свої праці готельному господарству, можна виокремити К.І. Ладиченко, А.В. Магалецького, О.О. Романенко [7; 8], які приділяли увагу маркетинговій політиці підприємств готельного господарства та наголошували на тому, що саме підвищення її ефективності обумовить зростання рівня завантаження, збільшення кількості обслугованих споживачів, зростання доходу, оптимізацію витрат. К.О. Соколов [9] виокремлює специфічні риси готельного господарства, такі як сезонність, нерівномірність розвитку, наголошує на суттєвому впливі людського чинника, а разом з А.М. Вознюк пропонує використовувати ринкові інструменти для ефективного управління, серед яких вагоме місце посідає інструмент управління доходами.

Однак накопичений досвід розробки та використання методів оцінки фінансового стану підприємства готельного господарства потребує їх детальної класифікації.

Постановка завдання. Метою статті є проведення загальної характеристики методів оцінки фінансової стійкості підприємства та вибір основних критеріїв, які повинні враховуватися під час аналізування та оцінювання фінансової стійкості, систематизація підходів до оцінювання фінансового стану підприємств готельного господарства залежно від мети її здійснення.

Виклад основних результатів. Для оцінювання фінансової стійкості підприємства готельного господарства не існує будь-яких нормованих підходів. Власники підприємств, менеджери, фінансисти самі визначають критерії аналізу фінансової стійкості підприємства залежно від переслідуваних цілей. Виділимо кілька основних методів, які використовуються у світовій та вітчизняній практиці, для оцінювання фінансової стійкості.

Метод оцінки фінансової стійкості підприємства за допомогою використання абсолютних показників

грунтується на розрахунку показників, які з точки зору цього методу найбільш повно характеризують фінансову стійкість підприємства. Розглянемо й проаналізуємо наявні методи оцінки фінансової стійкості та їх реалізацію для оцінювання фінансового стану підприємства готельного господарства.

1) Метод абсолютних показників. Абсолютні показники фінансової стійкості характеризують стан запасів і показують джерела коштів, які їх покривають. За цих умов використовують як власні обігові кошти, так і позикові (короткострокові і довгострокові позики і кредити).

Для надання абсолютної оцінки фінансової стійкості підприємства визначають надлишок або недостатність коштів для формування запасів і витрат як різницю між величиною джерел покриття та величиною запасів. Співвідношення вартості запасів та величин власних і залучених джерел їх формування – один з важливих факторів стійкості фінансового стану підприємства. Ступінь забезпеченості запасів джерелами формування є причиною того чи іншого ступеня поточної платоспроможності (або неплатоспроможності) організації [1].

2) Метод відносних показників. Аналіз за допомогою відносних показників дає базу і для досліджень, і для аналітичних висновків. За цього методу використовується більш широкий набір показників, зокрема коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансового левериджу.

У міжнародній та вітчизняній практиці нині більшість фірм надає відносну оцінку фінансової стійкості організації за допомогою фінансових коефіцієнтів. Фінансова стійкість, згідно з цією методикою, характеризується:

- співвідношенням власних і залучених коштів;
- темпами накопичення власних джерел;
- співвідношенням довгострокових і короткострокових зобов'язань;
- забезпеченням матеріальних обігових коштів власними джерелами (взаємозв'язок активів і пасивів).

Під час оцінювання фінансової стійкості застосовується аналітичний підхід, тобто розраховані фактичні показники порівнюють з екстремальними (виходячи з практики закордонних країн та України) [2].

Традиційно для відносної оцінки фінансової стійкості як вітчизняними, так і зарубіжними авторами пропонується використовувати цілу низку коефіцієнтів, які обчислюються з огляду на наявну у фінансовій звітності інформацію. Основні коефіцієнти відносної оцінки фінансової стійкості підприємства такі: коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу), маневреність робочого капіталу, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт концентрації залученого капіталу, коефіцієнт залучених джерел в необоротних активах, коефіцієнти

ент довгострокового залучення позикових коштів, коефіцієнт довгострокових зобов'язань, коефіцієнт поточних зобов'язань, коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу, коефіцієнт забезпечення власними коштами, коефіцієнт фінансової стабільності, коефіцієнт фінансового левериджу, коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом, коефіцієнт страхування бізнесу, коефіцієнт страхування статутного капіталу, коефіцієнт страхування власного капіталу, коефіцієнт забезпеченості оборотних активів робочим капіталом.

Багато авторів вважають, що велике значення для аналізу фінансової стійкості має вивчення структури необоротних активів, відображених в балансі за джерелами їх формування [3; 4].

За даними звітності можна встановити частку необоротних активів, джерелом фінансування яких були залучені кошти. Для цього розраховують коефіцієнт залучених джерел в необоротні активи як відношення суми довгострокових кредитів та позик до суми необоротних активів.

3) Ресурсний метод. Сутність ресурсного підходу полягає в тому, що ресурси розглядаються як фактори виробництва, що залучаються для досягнення результату. Показники можуть бути з різних за економічним змістом і призначенням груп, але їх призначенням є характеристика типу «економічний розвиток виробництва» згідно зі структурою та динамікою показників, що характеризують використання ресурсів.

Використання ресурсного методу для підприємств готельного господарства ускладнюється проблемою визначення показників, які будуть використовуватись для характеристики фінансової стійкості, оскільки для таких підприємств необхідні трудові, матеріальні, фінансові, інформаційні, інтелектуальні та інші ресурси. Вони показують наявність, склад і ефективність їх використання, визначають обсяг продажів (виручку), прибуток, собівартість. Проблема визначення полягає в тому, що не кожен показник може бути виражений в числовому значенні.

4) Ресурсно-управлінський метод. Ефективність використовуваних ресурсів залежить від якості управління організацією. Поганий менеджмент в організації може призвести до кризової ситуації. У зв'язку з цим нарощування економічного потенціалу слід доповнити такою умовою: темп зростання управлінських витрат на обсяг випуску продукції не повинен перевищувати темп зростання питомої витрати ресурсів для випуску цього ж обсягу продукції.

Проблема використання ресурсно-управлінського методу для підприємства готельного господарства полягає у складності оцінювання правильності прийняття управлінського рішення. Це результат творчого цілеспрямованого аналізу проблемної ситуації, вибору шляхів, методів і засобів

її вирішення згідно з метою системи менеджменту підприємств готельного господарства [7].

Управлінське рішення – це початковий і основний момент в організації діяльності кожного керівника. У зв'язку з цим управлінське рішення може розглядатися як основний зміст процесу управління та важливий інструмент системного підходу до об'єкта управління.

5) Метод, заснований на стохастичному аналізі. Методичні підходи до побудови багатофакторних моделей прогнозування банкрутства можуть використовуватися під час прогнозування фінансової стійкості вітчизняних підприємств та організацій.

Використання стохастичного методу в готельному господарстві ускладнене проблемою проведення прогнозування банкрутства, оскільки є показники, що мають ймовірнісний характер, несприятливі значення яких не дають підстави розглядати поточний фінансовий стан як критичний, але сигналізують про можливість його різкого погіршення в майбутньому за невжиття дієвих заходів.

6) Метод, заснований на теорії нечітких множин. Теорія нечітких множин дає змогу для набору окремих показників визначити ступінь ймовірності визначеного рівня фінансової стійкості організації.

У готельному господарстві використання цього методу актуальне тим, що є велика кількість показників, що описуються ймовірнісними параметрами, які не можна виміряти числовим значенням, але їхній вплив на оцінку фінансової стійкості досить значний. Наприклад, суттєвий вплив на фінансовий стан підприємств готельного господарства мають відгуки відвідувачів, зручність розташування готелю, сезонність.

Стійкість фінансового стану підприємства залежить від оптимальної структури джерел капіталу (від співвідношення власних і позикових коштів), від структури активів підприємства, насамперед від співвідношення основних та обігових коштів, а також від рівноваги активів і пасивів підприємства за функціональною ознакою.

Розглянемо оцінку коефіцієнтів, які характеризують фінансову стійкість підприємства ПАТ Готель «Прем'єр Палац» (бульв. Тараса Шевченка/вул. Пушкінська, буд 5-7/29, м. Київ, Київська область, 01004, Україна, табл. 1).

Важливою характеристикою стійкого фінансового стану підприємства готельного господарства є коефіцієнт маневреності. Він показує, яка частка власних обігових коштів готелю перебуває в мобільній формі, що дає змогу вільніше маневрувати цими коштами. Нормальне значення цього показника не менше 0,2, а його від'ємне значення вказує на незабезпеченість готелю власними обіговими коштами. Отже, ми бачимо, що на початок звітної періоду підприємство було не забезпечене власними обіговими активами, на кінець періоду коефіцієнт прийшов у норму, нині готельне підприємство є фінансово стійким.

**Зміст та розрахунок коефіцієнтів, які характеризують фінансову стійкість
ПАТ Готель «Прем'єр Палац»**

Показник	Формула для розрахунку	Умовні позначення	Результат на початок 2016 р.	Результат на кінець 2016 р.
Показники, які характеризують структуру пасивів				
Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	ВК/ВБ	ВК – власний капітал, ВБ – валюта балансу	0,63	1,57
Коефіцієнт фінансової залежності	ВБ/ВК		1,58	0,63
Коефіцієнт залучення зобов'язань	З/ВБ	З – зобов'язання	0,21	0,35
Коефіцієнт фінансового напруження	З/ВК		0,34	0,22
Коефіцієнт залучення довгострокових зобов'язань	ДЗ/ВБ	ДЗ – довгострокові зобов'язання	1,41	2,23
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	ВОК/ВК	ВОК – власний обіговий капітал	-0,81	0,3

Визначаючи фінансову стійкість підприємства, з'ясовуємо її тип. Вчені виділяють чотири основні типи.

Перший тип фінансової стійкості – абсолютна фінансова стійкість підприємства, коли запаси і витрати менше суми власного обігового капіталу та кредитів банку під торгово-матеріальні цінності. Коефіцієнт забезпеченості запасів і витрат джерелами засобів більше одиниці:

$$K_{зз} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}}}{ЗЗ} > 1.$$

Це співвідношення показує, що всі запаси повністю покриваються власними обіговими коштами і кредитами під товарно-матеріальні цінності.

Така ситуація зустрічається вкрай рідко. До того ж вона навряд чи може розглядатись як ідеальна, оскільки означає, що керівництво підприємства не вміє, не бажає або не має можливості використовувати зовнішні джерела фінансових ресурсів для основної діяльності.

Другий тип фінансової стійкості – нормальна стійкість фінансового стану, коли гарантується платоспроможність підприємства і виконується така умова:

$$ЗЗ = \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}}.$$

Відповідно, мають дорівнювати одиниці коефіцієнти забезпеченості запасів і витрат джерелами засобів:

$$K_{зз} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}}}{ЗЗ} = 1.$$

Третій тип фінансової стійкості – нестійкий (передкризовий) фінансовий стан, коли відбувається порушення платоспроможності, але зберігається можливість відтворення рівноваги платіжних засобів та платіжних зобов'язань за рахунок залучення тимчасово вільних джерел засобів (ДТВ) в обіг підприємства:

$$ЗЗ = \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + \text{ДТВ}.$$

Відповідно:

$$K_{зз} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + \text{ДТВ}}{ЗЗ} = 1.$$

Четвертий тип фінансової стійкості – кризовий фінансовий стан, коли підприємство перебуває на межі банкрутства, за якого запаси і витрати більші суми власних обігових коштів, кредитів під товарно-матеріальні цінності та залучених тимчасово вільних джерел засобів:

$$ЗЗ > \sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + \text{ДТВ}.$$

Відповідно:

$$K_{зз} = \frac{\sum \text{ВОК} + \text{КР}_{\text{тмц}} + \text{ДТВ}}{ЗЗ} < 1.$$

За таких умов керівництву підприємства необхідно терміново виявити причини настання кризи та вжити заходів щодо відновлення фінансової стійкості [5; 6].

У процесі аналізування фінансової стійкості підприємства готельного господарства необхідно дослідити дебіторську заборгованість, установити її склад і структуру за термінами виникнення, виявити, є вона нормальною чи невикористаною. На фінансову стійкість підприємства впливає не сама по собі наявність дебіторської заборгованості, а її розмір, рух і форма.

Фінансова стійкість і платоспроможність підприємства взаємопов'язані. Фінансова стійкість забезпечує стабільну платоспроможність на перспективу, в основі якої лежить збалансованість активів і пасивів, доходів і витрат, грошових потоків, тому наступним етапом аналізу фінансової стійкості підприємства є оцінка платоспроможності.

Для визначення типу фінансової стійкості на основі абсолютних показників розглянемо можливі варіанти фінансового стану на прикладі ПАТ Готель «Прем'єр Палац» (табл. 2).

Дані табл. 2 свідчать про те, що фінансовий стан готельного підприємства є стійким. Отже, підприємство найближчим часом буде нормально функціонувати без радикальних змін у своїй діяльності та управлінні.

Аналіз стійкості фінансового стану ПАТ Готель «Прем'єр Палац»

Показник	На початок 2016 р.	На кінець 2016 р.	Зміна за 2016 р.
1. Джерела власних засобів	385 958	945 236	559 278
2. Основні засоби	482 401	421 896	-60 505
3. Наявність власних обігових засобів (ряд. 1–ряд. 2)	-96 443	523 340	619 783
4. Довгострокові кредити та позичкові засоби	878 104	1 336 525	458 421
5. Наявність власних засобів і довгострокових позичкових джерел формування запасів та витрат (ряд. 3+ряд. 4)	781 661	1 859 865	1 078 204
6. Короткострокові кредити та позичкові засоби	0	0	0
7. Загальна величина основних джерел формування запасів (ряд. 5+ряд. 6)	781 661	1 859 865	1 078 204
8. Загальна величина запасів	11 842	12 755	913
9. Надлишок (+) або недостатність (-) власних обігових засобів (ряд. 3–ряд. 8)	108 285	510 585	402 300
10. Надлишок (+) або недостатність (-) власних та довгострокових позичкових джерел формування запасів і витрат (ряд. 5–ряд. 8)	769 819	1 847 110	1 077 291
11. Надлишок (+) або недостатність (-) загальної величини основних джерел формування запасів і витрат (ряд. 7–ряд. 8)	769 819	1 847 110	1 077 291
12. Тривимірний показник фінансової ситуації (ряд. 9, ряд. 10, ряд. 11)	(1, 1, 1) стійке підприємство	(1, 1, 1) стійке підприємство	

Висновки. У складній фінансово-економічній ситуації в Україні, яка пов'язана із зовнішніми проблемами та складною внутрішньою ситуацією, підприємствам необхідно взяти усіх можливих заходів щодо стабілізації власної фінансової діяльності. З цієї метою доцільно рекомендувати:

– проведення постійного моніторингу та оперативного аналізу показників фінансового стану підприємства з урахуванням особливостей сфери послуг;

– вдосконалення інформаційного забезпечення аналізу та форми фінансової звітності, що дасть змогу підвищити аналітичні можливості та реальність оцінки майна підприємства готельного господарства;

– застосування закордонних методик аналізу фінансового стану до практики суб'єктів національного господарства з метою порівняння результатів оцінки з вітчизняними методиками.

Список літератури:

1. Актуально про аналіз фінансової звітності / автор-укл.: Р.В. Грачова. Київ: Книги для бізнесу, 2007. 128 с.
2. Салига С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О. та ін. Фінансовий аналіз: навч. посібник для студентів вузів. Київ: Центр навч. літератури, 2006. 210 с.
3. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник для студентів вузів. Київ: ЦУЛ, 2008. 566 с.
4. Шморгун Н.П., Головка І.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. для студ. вузів. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 258 с.
5. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монографія. Київ: КНЕУ, 2001.
6. Шеремет А.Д., Сайфулін Р.С. Методика фінансового аналізу. Москва: ИНФРА, 2001. 181 с.
7. Ладиченко К.І. Маркетинг відносин в управлінні підприємствами готельного господарства: автореф. дис. ... канд. екон. наук; КНТЕУ. Київ, 2010. 25 с.
8. Магалецький А.В. Формування маркетингової політики підприємств готельного господарства: автореф. дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2011. 22 с.
9. Соколов К.А. Повышение эффективности использования рыночных инструментов в гостиничном хозяйстве: автореф. дисс. ... канд. екон. наук. Санкт-Петербург, 2009. 25 с.